

iTEACH: EXPERIENȚE DIDACTICE

ISSN 2247 – 966X

Nr. 76 / DECEMBRIE 2017

76

În tăvălugul postmodern și al noilor mitologii, învățământul românesc,
încotro? – un fel de radiografie a lui azi – despre mâine (II)

| de CRISTINA SCARLAT

Formarea conștiinței moral-civice

| de VALI AILENEI

Cine este consilierul de imagine și ce vrem de la viața lui?

| de ANDRA CÎRȘMARU

Strategii anti-bullying în școala românească

| de CORINA-PAULA FLOREA

Editor: TEHNE- Centrul pentru Inovare în Educație

Online: www.iteach.ro/experiencedidactice

Partener: Institutul de Științe ale Educației

Revista "iTeach: Experiențe didactice" își propune să promoveze aspectele practice ale predării, învățării și evaluării școlare prin aducerea în prim plan a experiențelor concrete ale cadrelor didactice. Constituie un canal de comunicare și de informare în cadrul comunității cadrelor didactice înscrise pe platforma iTeach.

Descriere prin cuvinte cheie:

didactică aplicată, practică pedagogică, situații educative, experiențe didactice

iTEACH: EXPERIENȚE DIDACTICE

Cod de identificare ISSN / înregistrarea Bibliotecii Naționale a României:
iTeach: Experiențe didactice (online) = ISSN 2247 – 966X
ISSN – L = 2247 – 966X

EDITOR: **TEHNE- Centrul pentru Inovare în Educație**

www.tehne.ro

REDACȚIA:

Str. Dr. Louis Pasteur 54
București 050536

COLECTIV DE REDACȚIE

dr. Olimpiu ISTRATE (Universitatea din București, Departamentul pentru Formarea
Profesorilor)

dr. Oana GHEORGHE (Institutul de Științe ale Educației)

dr. Simona VELEA (Institutul de Științe ale Educației)

Alexandra BUNICA (Institutul de Științe ale Educației)

Doru ȘTEFĂNESCU (Social IT)

dr. Simona GĂBUREANU (Universitatea Politehnica București, Catedra pentru Pregătirea
Personalului Didactic)

dr. Ema FÂCIU (Universitatea "Vasile Alecsandri" din Bacău, Școala doctorală; Casa
Corpului Didactic "Grigore Tăbăcaru" Bacău)

E-MAIL: echipa@iteach.ro

PAGINA REVISTEI:

www.iteach.ro/experiencedidactice

II. În tăvălugul postmodern și al noilor mitologii, învățământul românesc, încotro? – un fel de radiografie a lui azi – despre mâine

Cristina Scarlat

Scoala Gimnaziala Nr.1, Lunca Cetatuii

Uroborus postmodern...

Societatea postmodernă, victimă a contorsionărilor de orice fel, la toate nivelurile de discurs, cu adânci implicații la nivel social, primește, an de an, ca o infuzie, generații de tineri formați după cutumele/ cerințele secolului XXI. Configurația lor, cerințele, structura și comportamentul sunt, la fel, de la an la an, în accelerată transformare. Tiparele se modifică violent de rapid, în ritm, ton și pas cu ritmul, tonul și pașii în care se dilată/ transformă, căutându-și forma și reconfigurându-și valorile, societatea însăși. Ca în fața unui Uroborus hibrid și flexibil, asistăm la o recontextualizare a Mitului însuși, așa cum îl definea Roland Barthes – sistem de comunicare, mesaj, mod de semnificare, formă: «*Le mythe est un système de communication, c'est un message, (...) un mode de signification, c'est une forme.*» – și la nașterea altora, a noilor mitologii, cum le radiografiază Jérôme Garcin și colaboratorii săi, în continuarea celor semnalate de Barthes.

Tăvălugul (post-post) modern, hibridizarea a toate – chintesența: omul tinde să devină mașină și mașina, om (sic!), din ecuație eliminându-L, dacă se poate, pe Dumnezeu, căci omul modern, liber, își arogă și veleități de demiurg – mixează valorile și le schimbă halucinant statutul și definiția. Istoria devine, astfel, o mască diformă, ca o apă tulbure care nu se poate așeza în nici o matcă. Informația a devenit aproape un incest, canalele media deformând, de dragul rating-ului (recte: vânzării vulgar ieftine) adevărul pur până la mutilare/anulare, radiografia realității devenind, astfel, un cerc fără racord concret, coerent, cu realitatea.

Noile mitologii...

Răsturnarea polilor valorici, instaurarea noilor mitologii la rang de valoare și normă (cităm o parte din cele radiografiate de autorii menționați, lista fiind

în continuă reconfigurare și mult mai lungă: iPod-ul, tableta, telefonul mobil, paginile de socializare, botoxul, chirurgia estetică, blog-ul etc. etc.) sunt Biblia după care noile generații se ghidează și-și configurează destinele. În intenție, majoritatea sunt forme de comunicare, or realitatea infirmă cu asupra de măsură opusul: dorința de comunicare și apelarea la mijloace din cele menționate ilustrează, de fapt, reversul. Configurarea de povești/destine/personalități cosmetizate online și cu copy-paste nu reflectă o realitate, ci o caricatură a ei sau o variantă cosmetizată, din care s-au eliminat, de cele mai multe ori, tocmai esențele. Realitatea virtuală a devenit Acasă, un Acasă demitizat, de fapt, recontextualizat, adus la zi, după cutumele secolului vitezei superluminice. Și nașterea, în același timp, a unui alt mit. A unui pseudo-mit, de fapt. A unei clone.

Alo, copilăria?

Copilăria și-a schimbat statutul, etapele sunt arse accelerat, hipertehnologizarea luând, treptat, locul a toate: al părinților care nu pot fi lângă copii, fiindcă au un job acaparant sau sunt departe, al bunicilor care sunt, și ei, departe, al prietenilor care sunt prinși în același păienjenis al unui azi tumultuos și rapid, al naturii care poate fi atinsă, și ea, virtual, prin ecranul tabletei sau laptopului sau...

Parfumul copilăriei aproape că nu mai există. Înainte de a vorbi, a merge și a scrie, micuții sunt încurajați să-și dezvolte ca dexterități (fundamentale) manevrarea tastaturii, a telefonului mobil, a telecomenzii... Li se confiscă parfumul unic al vârstelor fragede, li se fură etape fără cusur de înminunare în contact cu misterele vieții, li se oferă accesul accelerat la formule și forme de luare în contact a vieții pe un câmp de luptă: cel al informațiilor. De orice fel. Eliminând din toate soluția succesului și a normalității: firescul. Imaginea unei realități diforme, pe cale de canonizare...

Elitele românești, încotro?

Științele educației, nolens volens, trebuie să țină cont de mersul social, să fie în ton cu vremea și vremurile, cu toate aceste schimbări și, funcție de ele, să propună programe, pentru a pregăti generații apte pentru inserție socială, pentru producție, pentru a asigura mersul societății. Realitatea, însă, sfidează regulile, predicțiile, programele. Statuează un alt curs, haotic. Învățământul românesc continuă să pregătească elite – despre care canalele media uită să

menționeze – care hotărăsc să-și împlinească destinul în alte zări decât în cele românești, despre care aflăm după ce au părăsit țara în care s-au format, prin rezultate excepționale ale muncii dincolo (matematicieni, informaticieni, profesori, lingviști, medici etc.), coopțați de corporații și firme cu branduri internaționale, care au știut să le valorifice și să le răsplătească/respecte valoarea/pregătirea, șlefuite românește.

Pregătim elite pentru exportul lor – sau exilul – în străinătate. Țara natală a formării este prea strâmtă și matca rudimentar îngustă pentru a le putea valorifica la cota reală valoarea. O fac străinii.

Dorian Gray via Babel reloaded

Fața modernității e un veritabil remake al poveștii lui Dorian Gray; în fiecare zi alta, căpătând trăsături și contururi în funcție de contorsiunile taifunului social și al tăvălugului cotidian halucinant: al informațiilor contradictorii, al zgomotului și al culorilor țipătoare ale spectacolului contemporan, ale căror ferestre, reflectate media, din unghiuri diferite, arată altceva.

În acest Babel de contrarietăți, tânărul zilelor noastre trebuie să crească, să se formeze, să se adapteze, să supraviețuiască, să învețe, să discearnă. Să învețe să discearnă. Asta dacă va alege instrumentele cu ajutorul cărora să decripteze corect limbajul realității și să se poziționeze sănătos în fața ecranului lumii veacului XXI, păstrând lucid și matur unități de măsură veritabile, iar nu ocale înșelătoare.

Postmodernism, caracteristici. Educație

Dintre multele caracteristici ale postmodernismului, plecând de la universul educațional, Elena Joița le amintește pe următoarele: *„căutarea și acceptarea de alternative, variante (educaționale), renunțarea la granița între științe, ambivalență, discontinuitate, descentralizare, fragmentare, toleranță, incertitudine, interculturalitate, globalism, indeterminare, imanență, individualism, deconstrucție, umanizarea tehnologiei, promovarea valorilor noi, diversificarea comunicării ș.a.”* Un creuzet în care intră totul. Se mixează orice, în dorința de a scoate ceva unitar. Oare?!...

Educabilul de azi trebuie format în spiritul acestor valori. Plasat într-un univers practic infinit flexibil (cel puțin, așa ar stipula alternativele postmodernității), cu libertăți, practic, ilimitate, cu spații de formare și exprimare generos atractive, tânărul de astăzi se

mișcă într-un univers cu totul diferit față de generații de nu cu mult înainte. Posibilitățile de dezvoltare și de stimulare a (până la urmă) talanților fiecăruia au plaje generoase de prezentare. E dificilă, însă, alegerea aceleia propice și, mai ales, mersul și ținerea pasului în conformitate cu alegerea făcută.

Școala viitorului...

Hățișul de posibilități, labirintic împletite peste imaginea pură a realității poate ademeni tânărul, ca o fata morgana ieftină, precum kitch-ul care a devenit, și el, emblemă și simbol al postmodernității. Dar fi-vor ele, oare, și măsura corectă a rezultatelor care se așteaptă, în timp, în urma investiției de efort, de fonduri, a implementării de programe care vizează formarea bunului cetățean de mâine?

V-o mai amintiți? Imaginea copilăriei... A fost, odată...

Concluzii

Școala este de mult – de peste 20 de ani! – o Cenușăreasă. Postmodernă. Care încearcă, dincolo de lupta cu morile de vânt ale unui personaj dintr-o altă poveste, nu invizibile, ci cât se poate de concrete – imaginile realității sociale de zi cu zi – să statueze norme sănătoase, să încerce să repare cutume viciate și să dea exemplul valorii în labirintul doldora de discrepante. Dincolo de lupta în interiorul unui sistem care caută soluții viabile, credibile, performante pentru învățământul românesc, în contrabalans cu ceea ce se întâmplă, real, în cadrul aceluiași sistem – și e suficient să aducem în discuție subiecte deja perimate, rămase în același punct de multă vreme mort: numărul maxim de elevi din clasă (pentru eficientizarea procesului didactic, pentru o justă evaluare și înregistrare de progres școlar), statutul cadrului didactic, politica disciplinelor de curs și numărul orelor fiecăreia distribuite în schema orară pe cicluri de învățământ, politica relației dascăl-discipol, care ar trebui riguros reluată în discuție și statuată în termeni juști și maturi (în ciuda aclamării parteneriatului elev-profesor asistăm, de fapt, la o relație de pseudo-sclavagism inversat valoric: oare, în termenii bunului simț elementar și matur, elevul să fie stăpânul? Atunci, rolul dascălului care ar fi? O fanteză? Atunci, în termenii postmodernismului, pălăria încăpătoare a toate, am putea înlocui dascălul cu o fanteză digitală. Cu un robot. Cu o clonă. Un hibrid. Oare ?!... Deja avem teste electronice. Evaluări electronice. Teme electronice. Platforme. Inimi electronice?).

Legat în a lua decizii, de multe ori, spre binele educabilului de care este responsabil pe perioada școlarizării, nevoit să se descurce în situații și cu mijloace deficitare, pus la zid de multe ori de legi mutilante intelectual, urmărit de ochiul media al postmodernității (ca, de fapt, orice tagmă socială), constrâns să-și conserve și motivația de a se afla în fața tinerilor pe care trebuie să-i pregătească eficient pentru viață și să-și apere și demnitatea împrăștiată cu noroi de multe ori chiar de cei pe care-i are în față pentru...instrucție, imaginea dascălului de odinioară se estompează pe ecranul larg al tumultuosului veac XXI căruia se încearcă a i se lua pulsul.

Deci: învățământul românesc, încotro? Și dascălii lui?

Notă:

Acest text este o versiune a articolului: Scarlat, Cristina, *În tăvălugul postmodern și al noilor mitologii, învățământul românesc, încotro? - încercare de eseu despre radiografia lui azi despre mâine*, publicat în revista *Univers didactic - revista școlii ieșene*, serie nouă, nr. 13/2016, Ed. Spiru Haret - Casa Corpului Didactic Iași.

Formarea conștiinței moral-civice

Vali Ailenei

Grădinița cu program normal nr. 1
Poiana

Formarea conștiinței morale favorizează unul dintre cele mai complexe planuri în formarea personalității, se bazează pe acțiuni și deprinderi morale, care pas cu pas se vor generaliza și se vor transforma în trăsături de ordin moral - civic. În procesul educării disciplinei la copiii de vârstă preșcolară, un loc important îl ocupă însușirea deprinderilor de comportare civilizată. De aceea, activitatea educativă trebuie să se axeze pe familiarizarea copiilor cu normele de conduită, cu regulile de comportare și respectarea lor cu consecvență în viața de zi cu zi.

Conștiința este sentimentul, intuiția pe care ființa umană o are despre sine și despre mediul înconjurător. A conștientiza înseamnă a înțelege, a-ți da seama, a gândi. Formarea conștiinței moral - civice se realizează pe trei planuri: cognitiv, afectiv, volitiv. Planul cognitiv al conștiinței morale „se referă la informarea copilului cu conținutul și cerințele valorilor, normelor și regulilor morale. Ea se realizează prin instruire morală” (Ioan Nicola, Farcaș Domnica, 1997, p.

22). Când spunem instruire morală ne referim la învățarea activă a normelor și a regulilor morale, la sedimentarea cunoștințelor. Învățarea mecanică a acestora nu înseamnă neapărat și înțelegerea lor de către copii. Interiorizarea cunoștințelor se face treptat în funcție de particularitățile de vârstă și psihologice ale fiecărui copil, transformându-se în priceperi și deprinderi. Exersarea normelor și regulilor morale în cadrul activităților obligatorii sau liber alese oferă cadrul adecvat pentru îmbogățirea experienței morale sub formă de reprezentări morale.

Reprezentarea morală este de fapt imaginea reflectată într-un fapt moral pe care copilul îl desfășoară la un moment dat. Reprezentarea "igienei" ca regulă morală presupune apariția unui șir de ilustrații concrete în care copilul a descoperit necesitatea respectării ei. De fiecare dată când apar situații asemănătoare copilul face apel la cunoștințele însușite anterior. Planul afectiv are rol propulsator, ajută cunoștințele să se exprime în conduită. Procesul afectiv ilustrează atitudinea copiilor față de obiecte, ființe, fenomene și mediul social. Concordanța sau neconcordanța dintre natura normei morale și gradul trebuinței copilului față de situația creată reflectă atitudini de aprobare sau dezaprobare, de apropiere sau respingere, de căutare sau respingere a stimulilor respectivi.

Normele și sarcinile morale nu au o valoare afectogenă în sine. Aceleași norme pot fi indiferente pentru un copil și sursă a unor trăiri afective pentru alții. Complexitatea mare a trăirilor afective decurge din faptul că relațiile dintre copil și o situație morală oarecare corespunde unei trebuințe.

Planul afectiv este influențat de dorința copilului de a exploata mediul fizic și social. Integrarea socială la vârsta preșcolară se face mai ales pe baza afectivității. Modelul dezvoltării socio-emoționale oferit de Erik Erikson (1963) a fost inițial inspirat din teoriile privind dezvoltarea emoțională ale lui Freud. Conflictul apare între posibilitățile de relaționare ale persoanei și cerințele mediului social. Planul volitiv constă în acționarea conștientă și precisă în direcția realizării obiectivelor morale propuse. Sarcinile și normele morale vor fi analizate prin prisma voinței. Copilul dorește să realizeze un fapt moral, pozitiv sau negativ urmând pas cu pas etapele care conduc spre realizarea acestuia. "Voința constă în capacitatea individului de a iniția conștient acțiuni, de a le desfășura, amâna sau suspenda cu depunerea unui efort susținut pentru învingerea obstacolelor ivite în calea realizării scopurilor premeditat fixate." (Victor Oprescu, 1983, p.121).

Activitățile morale sunt condiționate de voința voluntară sau voința automatizată (post-voluntară). Primul moment al voinței este impulsul, intenția de a întreprinde o anumită acțiune. Apariția motivației este exprimată printr-o solicitare externă încărcată emoțional. Totodată cu motivația apare pe plan mintal și scopul. Stabilirea scopului constituie sistemul intern al acțiunii voluntare. Urmărind modelele din jurul lor, copiii ajung să sufle nasul în batistă, să arunce ambalajele la coș, să-și aranjeze hăinuțele ca un act de voință voluntară la început, treptat ajungând să desfășoare astfel de activități în mod automatizat, firesc, normal, involuntar.

La întrebarea *"De ce trebuie să ne comportăm moral?"*, motivele sunt desfășurate pe șase trepte: respectăm regulile ca să evităm pedeapsa, ne comportăm așa ca să obținem o recompensă, să evităm dezaprobarea altora, să evităm sentimentul de vină, să obținem respectul celor ce apără interesele grupului, să evităm autoblamarea. Parcurgerea acestor trepte face trecerea de la morala eteronomă la morala autonomă.

Pentru ca activitatea morală în care copilul este antrenat să devină conștientă și voluntară este nevoie de o motivație proprie, nemijlocită, urmărind scopuri proprii bine definite. Legătura dintre cele trei planuri: cognitiv, afectiv, volitiv formează convingerile morale. Convingerile morale sunt esența conștiinței morale a individului. Preșcolarul nu ajunge până la convingerea morală. Acesta începe să înțeleagă realitatea înconjurătoare, recunoaște și respectă părerile celorlalți, cu atât mai mult a celor care contribuie la educația lui. Începe să devină conștient de propriile greșeli și încearcă să le repare. Modelul educatoarei și al colegilor face din copilul preșcolar un „vlăstar” care-și modelează comportamentul asemenea celorlalți, pentru recompensele pe care le poate primi: aplauze, buline, bomboane, etc. Inconștient, își modelează comportamentul și își însușește cele mai importante norme morale. Grădinița susține copilul, îl conștientizează, îl inițiază, îi oferă condiții și modele, îl coordonează în procesul de interiorizare a convingerilor moral-civice. Convingerile morale, odată sădite, asigură trecerea de la conștiință la conduită. Conduita este exprimarea în fapte și acțiuni morale.

Cine este consilierul de imagine și ce vrem de la viața lui?

Andra Cîrșmaru

Scoala Gimnazială Nr. 31 Constanța

„Cu cât este mai lungă denumirea funcției, cu atât mai mică este importanța ei.” (Legile lui Murphy, la serviciu)
Consilierul de imagine. Ce cred părinții că face, cum îl văd colegii, ce îi spun elevii și, tocmai la urmă, cine este el cu adevărat.

Ce cred părinții despre el: *“E sufletul școlii, el se ocupă să meargă treburile bine, toți îl ascultă, până și directorul, el a pus școala pe hartă, de fapt, a construit-o, școala ar trebui să se numească (inserează numele tău aici).”*

Ce cred colegii: *“O fițoasă cu funcție pompoasă; știi, cu cât mai lung e numele funcției, cu atât mai mică e importanța ei. Ne verifică să vadă dacă facem activități... da’ ce, se crede director? Da, da, bine, doamna polițist, vă trimitem acuma niște poze pentru activitatea de ieri”.*

Ce crede directorul: *“Wow, ce frumos a ieșit comunicatul ăsta! Bravo, mai vreau! Comunique pe ISJ, comunique la ziar, comunique la avizier, la mapă, în dublu exemplar, extra, extra, comunique peste tot!”*

Ce cred copiii: *“Doamnaaaaa, ați pus pozele alea în care nu-mi stă bine păăăruul...”*

Cine este consilierul de imagine: din punctul meu de vedere, consilierul este, în primul rând, omul care scrie puuuuțin mai bine decât ceilalți. De obicei, un profesor de Limba română. E angajatul care nu refuză nicio sarcină de lucru, așadar funcția de consilier nu este nici prima, nici ultima dintr-un an școlar.

Consilierul de imagine, pentru a fi unul eficient, trebuie să dovedească o moralitate îndoielnică, nu în sensul interesant al cuvântului; una e să fii un party animal și alta e să fii un animal politic.

Să „păcălești” părinții și copiii că școala ta este perfectă nu este o misiune pentru oricine, pentru că știm cu toții ce se ascunde în spatele aparențelor: finanțare din partea părinților la școlile de renume, ceea ce se poate oglindi în rezultatele elevilor, goana după puncte, mascată de activitățile extrașcolare, accidente care se pot întâmpla oricând, indiferent câte camere de filmat punem în săli, acumularea unui

capital de imagine pe baza olimpicilor care se meditează de câteva ori pe săptămână, poze care surprind școala numai din anumite unghiuri, pentru a ascunde "clientului" micile și marile defecte.

Îmi vine în minte cât de meschin e gestul de a posta despre activitățile caritabile: *"am dat atâtea pachete de mâncare, uitați-vă la noi cât de darnici suntem!"*. Își pierde sensul și oferă copiilor o imagine greșită despre ce înseamnă generozitatea și solidaritatea.

Dacă un consilier trebuie să fie în relații bune cu toată lumea, să ureze "la mulți ani" fiecărui jurnalist, coleg, profesor, director, să facă din pagina personală una de promovare a locului de muncă, asta înseamnă încadrarea lui în categoria temperamentelor extrovertite: coleric și sangvinic. Dacă ești un introvertit care evită conversațiile de complezență și are un cerc restrâns de cunoștințe, bazat doar pe interese comune și pe respect, s-ar putea să dai greș în a-ți promova școala.

Relația cu colegii este foarte importantă. Ca să fie una de succes, diplomația și dorința de a mișca lucrurile trebuie să fie de ambele părți. Degeaba scrii pe pagina școlii că elevilor li se respectă autonomia, originalitatea și ideile, dacă un sondaj de opinie dezvăluie că dreptul cel mai des încălcat al acestora este cel la opinie și la expresie. Degeaba scrii "noi facem, noi dregem", dacă e doar "eu și cu încă unu ne străduim să facem și să dregem".

Strategiile de marketing nu funcționează pentru toată lumea. Să fim sinceri: unul dintre primele criterii în alegerea școlii este distanța față de casă. Apoi, mai mult decât olimpiadele și concursurile, ne interesează cum arată WC-urile. După aceea, importantă este populația școlii. Un singur elev cu comportament dificil poate distruge o clasă, și trei copii olimpici nu o vor împiedica. Un singur profesor incorect sau abuziv poate îndepărta elevii și părinții. Am copii care au venit traumatizați de la școli cu imagine foarte bună. S-au transformat în ei înșiși abia la școala noastră de cartier. Să mai zic că încă există părinți care nu vor colegi țigani pentru copiii lor? Și culmea, părinți de etnie. Pentru elevii care locuiesc în corturi, care trăiesc în sărăcie, promovarea școlii pe internet este nulă. Un consilier bun își pune tenișii în picioare și merge pe coclauri, să discute cu părinții și să le arate că "se dau pachete". Dar cum pui ștampila și semnătura directorului pe așa ceva?

Concluzii: să fii consilier de imagine e frumos, dar nu prea. Trebuie imaginație, pricepere în a juca pe degete cuvintele și oamenii, timp liber sacrificat în favoarea muncii, puțină ipocrizie adusă la rang de virtute și tupeul de a intra pe geam atunci când ți se închide ușa cu cheia, apoi cu lacătul, apoi ți se pune în față un ordin de restricție.

Strategii anti-bullying în școala românească

Corina-Paula Florea

Liceul Tehnologic Nicolae Dumitrescu, Cumpăna

Bullying înseamnă folosirea unei forțe superioare pentru a influența sau intimida pe cineva. Este un comportament repetat și intenționat prin care agresorul își persecută, rănește, intimidează victima verbal, relațional și/sau fizic. Comportamentul poate fi învățat în familie sau în alte medii și este favorizat de diferențele sociale, de etnie, religie, gen, comportament, putere, caracteristici fizice etc. Efectele asupra victimei sunt adesea devastatoare din punct de vedere emoțional și comportamental. Cel mai eficient mod de a combate și preveni fenomenul bullying este să oferim elevilor „înțelepciunea” de a ști cum să reacționeze față de agresori cu sau fără ajutorul unui adult. Astfel, fenomenul bullying va dispărea repede, copiii vor fi mai fericiți și mai încrezători în ei înșiși.

Scriitorul Isaac Asimov afirma că „*Violența este ultimul refugiu al incompetenței*”... și mare dreptate avea! Unul dintre clasicii moderni ai literaturii science-fiction, Isaac Asimov, probabil cel mai prolific scriitor din istoria literaturii, a înțeles perfect raportul de forțe din societatea contemporană. Violența sau celebrul „*bullying*” își face din ce în ce mai mult simțită prezența printre noi.

Fenomenul „*bullying*” a depășit, de multă vreme, granițele acceptabile, fiind din ce în ce mai prezent în societatea românească, în general, și în mediu școlar, în special. Această latură negativă a mediului educațional se regăsește în numeroase și diferite mijloace de manifestare. Dar, să pornim în demersul nostru de la explicațiile terminologice ale fenomenului.

Rădăcinile etimologice ale cuvântului „bullying” se pot regăsi în secolul XVI, când „my bully” însemna „dragul meu”, „iubitul meu”, venind din cuvântul danez „boele”.

Un secol mai târziu a apărut pentru prima dată cu sensul actual, dar abia în secolul XX acest cuvânt a dobândit definițiile academice folosite astăzi. Ca verb, "to bully" înseamnă: a intimidă, a speria, a domina. „Bully” este o persoană care își folosește puterea și tăria sa pentru a speria sau răni persoanele mai slabe (Oxford Advanced Learners Dictionary, 2016).

Prof. Dr. Dan Olweus, un profesor cercetător în psihologie din Norvegia, este considerat pionier pe tema bullying-ului, pe baza a aproape 40 de ani de cercetare, implementare și evaluare a programelor de prevenire (Hazelden Foundation, 2016). **Definiția** sa este următoarea:

„Un elev este agresat atunci când el/ea este expus, în mod repetat în timp, unor acțiuni negative din partea unuia sau mai multor elevi.... O acțiune negativă este situația în care o persoană provoacă intenționat, sau intenționează să provoace, durere fizică sau discomfort unei alte persoane, prin contact fizic, cuvinte sau în alte moduri.” (Olweus, 1993).

Bullying-ul este definit ca fiind un comportament ostil de excludere și de luare în derâdere a cuiva, de umilire. Deseori un copil este tachinat, batjocorit de către colegi, care îl etichetează într-un anumit fel (se face astfel referire la aspectul său fizic sau la situația sa medicală sau familială). Uneori aceste tachinări se pot transforma în adevărate îmbrânceli sau în atacuri mult mai violente la integritatea fizică a copilului. Bullying reprezintă o formă de abuz emoțional și fizic, care are **trei caracteristici**:

- Intenționat – agresorul are intenția să rănească pe cineva;
- Repetat – aceeași persoană este rănită mereu;
- Dezechilibrul de forțe – agresorul își alege victima cea mai vulnerabilă, slabă, din punctul lui de vedere și care nu se poate apăra singură.

Fenomenul „bullying” este mult mai prezent în mediu școlar decât ne dorim. Acesta se regăsește, în multiple forme, pe coridoarele școlii, în curte, pe străzi și, din păcate, și în sălile de clasă. Nedepistat la timp, bullying-ul poate lăsa traume și poate cauza repercusiuni ireversibile asupra gradului de adaptabilitate a copilului în societate.

Conform precizărilor profesorului Olweus, au fost identificate **trei forme de comportament tip bullying**:

- fizic: lovire, împingere, pocnire, ciupire, constrângerea celui alt elev prin contact fizic;
- verbal: amenințări, tachinare, insulte, bătaie de joc,

șantaj, poreclire, împrăștierea de zvonuri și minciuni;

- emoțional sau psihologic: excluderea intenționată a cuiva dintr-un grup sau activitate, manipulare, ridiculizare.

Totuși, în era vitezei, există și un alt tip de bullying: **cyber-bullying** sau bullying cybernetic. Aceasta pare a fi cea mai răspândită formă de bullying, ținând cont de puterea pe care social media o deține în ultimii ani. Prin intermediul rețelelor de socializare, bullyingul devine mai rapid, mai cunoscut și mai puternic. Manipularea, controlul, intimidarea, umilirea și stricarea imaginii publice sunt doar câteva dintre scopurile cyberbullying-ului. Spre deosebire de bullying-ul tradițional, o trăsătură specifică a celui din urmă este anonimatul frecvent al agresorilor cibernetici. Mediile electronice, precum internetul, telefoanele inteligente, email-urile, Facebook-ul și alte rețele de socializare, pot genera, cu ușurință, acțiuni denigratoare pentru elevi și nu numai. Aceste acțiuni pot include mesaje de intimidare, insulte, hărțuire sexuală sau ridiculizare și ocară.

Comportamentul de bullying este o cale prin care unii copii au învățat să primească atenție, chiar dacă într-un mod negativ. Numeroși copii se manifestă astfel pentru a se simți puternici (când ceilalți se tem de ei). Pentru alți copii, comportamentul de bullying reprezintă o cale ușoară de a fi percepuți de ceilalți ca fiind „cool”. Dorința de a fi “la modă” derivă din nevoia de integrare în diferite cercuri de amici. Deseori, copiii se comportă astfel pentru a fi acceptați de cei cu o popularitate mai mare. Există și situații când copiii imită modelele învățate – ei acționează în același mod în care au fost tratați și ei în contextele lor de viață. Și mai există și categoria copiilor care interpretează greșit diferențele culturale și etnice.

De-a lungul timpului au fost efectuate mai multe **sondaje** în cadrul elevilor și adolescenților pe această temă. Astfel, în perioada octombrie 2011 – octombrie 2013, Asociația Telefonul Copilului a înregistrat un număr de 2.907 de cazuri de bullying în România. Conform informațiilor obținute prin intermediul Telefonului Copilului (116 111), fenomenul bullying este asociat următoarelor forme:

- bullying fizic – 45,72%,
- bullying verbal – 22,86%,
- bullying emoțional – 15,24%,
- bullying relațional – 14,28%
- bullying online – 1,90%.

Printre efectele fenomenului bullying, s-au înregistrat:

- depresii și tulburări de comportament (33,15%),
- excludere și dificultate în relaționare (29,78%),
- gânduri suicidale (15,17%),
- frică și anxietate (12,92%),
- criză de identitate (4,49%),
- criză de singurătate (4,49%).

Victimele fenomenului de bullying au fost astfel identificate: adolescenți (fete 12 – 17 ani – 28.58%, băieți 12 – 17 ani – 57.14%), dar și preadolescenți (fete 8 – 11 ani – 6.67%, băieți 8 – 11 ani – 7.61%). Deci, în mediul școlar, aceste grupe de vârstă sunt predispuse să sufere din cauza acestui flagel social, care a devenit viral în comunitățile școlare.

Deși a dobândit o amploare internațională, comportamentul de bullying poate fi combătut prin strategii bine alese în mediul școlar, dar și în viața de zi cu zi. Primul pas îl reprezintă convingerea elevilor de a comunica orice acțiune violentă fizic sau verbal exercitată asupra lor. Adulții, respectiv cadrele didactice, vor cunoaște astfel situația cu care se confruntă și vor acționa în consecință. Cu toate acestea, copiii pot avea multe *motive* care îi împiedică să le spună adulților despre situațiile de bullying:

- le este rușine că au fost agresați;
- se tem de răzbunare;
- nu cred că adulții îi pot ajuta;
- au fost abuzați de adulți și cred că este ceva normal să fii abuzat;
- nu vor să fie etichetați ca „turnători” sau „trădători”.

În aceste situații, adulții trebuie să intervină, pentru că multe dintre cazurile de bullying pot degenera în evenimente care nu mai pot fi gestionate și este nevoie de intervenția specialiștilor. O problemă nerezolvată poate conduce la un lanț de probleme din ce în ce mai greu de gestionat sau la gesturi extreme. Pentru a învăța cum să facă față experiențelor neplăcute, elevii au nevoie de o îndrumare corectă și clară din partea profesorilor și părinților.

În lipsa acestor îndrumări, *consecințele bullying-ului* pot fi majore, precum:

- echimoze, excoriații și alte traumatisme inexplicabile;

- obiecte personale sau vestimentare pierdute sau distruse;
- dureri prefăcute de cap sau de stomac, frecvente înainte de a merge la școală;
- schimbări în tabieturile alimentare, cum ar fi mâncatul în exces sau săritul peste mese (copiii pot veni flămânzi de la școală pentru că nu și-au mâncat pachetul);
- coșmaruri frecvente;
- scăderea interesului pentru școală, fobie școlară;
- pierderea prietenilor sau evitarea situațiilor sociale;
- sentimente de neajutorare și scăderea stimei de sine;
- fuga de acasă, auto-mutilare sau preocupare legată de suicid.

Majoritatea strategiilor anti-bullying presupun existența a două *principii* pentru combaterea fenomenului:

1. Elevii trebuie să informeze profesorii atunci când au loc situații de bullying.
2. Pedepsirea agresorilor.

Măsurile anti-bullying din cadrul tuturor unităților școlare ar trebui să vizeze următoarele aspecte și este indicat să fie prevăzute în R.O.I.

1. Nu îi vom agresa pe colegii noștri.
2. Vom încerca să-i ajutăm pe elevii care sunt agresați.
3. Vom încerca să-i includem pe elevii care sunt excluși.
4. Dacă știm că cineva este agresat, îi vom spune unui adult din școală și unui adult de acasă.

Prevenirea fenomenului “bullying” în mediul școlar trebuie să se refere la o serie de măsuri la nivelul școlii, dar și la nivelul clasei de elevi. Astfel, în primul caz – *la nivelul școlii*, putem identifica câteva strategii:

- crearea unui sistem integrat de supraveghere a elevilor în școală;
- întâlniri periodice între cadre didactice, pentru dezvoltarea unor proceduri de intervenție în situații de bullying;
- crearea unei rețele de instituții suport;
- realizarea unor materiale de prevenire a fenomenului bullying;

- întâlniri periodice conducerea școlii – părinții reprezentanți ai claselor.

La nivelul clasei de elevi, pot fi identificate alte măsuri, precum:

- întâlniri periodice cadru didactic / diriginte – părinți – elevi;
- reguli împotriva fenomenului bullying – inserate în “regulile clasei”;
- activități / discuții despre bullying la ora de dirigenție;
- identificarea potențialelor victime și a potențialilor agresori.

După cum se poate constata, rolul profesorului – diriginte este unul major în prevenirea, identificarea, soluționarea situațiilor conflictuale din clasa de elevi. Colaborarea între cadrele didactice ale școlii și părinți poate “ține în frâu” acest flagel de anvergură internațională. Unul dintre cele mai eficiente moduri de a combate și preveni fenomenul bullying este să oferim elevilor „înțelepciunea” de a cunoaște cum să reacționeze față de agresori.

Astfel, colaborarea profesori – elevi se dovedește vitală în acest demers. În consecință, fenomenul bullying va dispărea repede, iar copiii vor fi mai fericiți și mai încrezători în ei înșiși, Scandalurile legate de agresivitatea din mediul școlar sunt niște exemple grăitoare despre cum acest fenomen poate ajunge la niște extreme. Este de datoria noastră, fie profesori, fie părinți, să gestionăm astfel de episoade violente și să reușim să reinstaurăm climatul de liniște și pace în mediul școlar, dar și în familie.

Bibliografie:

Beldean-Galea, I.E., *Studiul calităților psihometrice ale unui chestionar de evaluare a fenomenului “bullying” la elevi* în Revista de Psihologie Aplicată, 12(1), pp.15-20, București, 2010.

Neamțu, C., *Devianța școlară – Ghid de intervenție în cazul problemelor de comportament ale elevilor*, Ed.Polirom, Iași, 2003.

Olweus, Dan, *Bullying at School: What We Know and What We Can Do*, Wiley – Blackwell, New-York, U.S.A., 1993.

Roșan, A., *Comportamentul violent – screening și strategii de intervenție*, Ed. Alma Mater, Cluj – Napoca, 2009.

www.desfiintatirecreatiile.ro/efectele-bullying-ului

www.oxfordlearnersdictionaries.com

www.suntparinte.ro

www.telefonulcopilului.ro/uploaded/stopbullying

iTeach: EXPERIENȚE DIDACTICE

ISSN 2247 – 966X

Editor: TEHNE- Centrul pentru Inovare în Educație

Pagina Revistei: www.iteach.ro/experiencedidactice